

H Á R O M I N G

Írta: TOLNAI ISTVAN

A pince hosszú és magas. Messze vége egész elfolyón látszik. Lomha nyomasztó légkörével olyan, mint egy döglött cethal. Elnehezül benne minden. Még a gonosz szellemek is félig hunyt szemmel és lusta méregfogakkal fertőzik a boltozatos infernót, mert itt az ármány is lesántul. A menyezetről egy szál pucér dróton lógnak a körték a szortirozó asszonyok feje fölé s kezükből a rongyok felhőzve, köhöggetve keresik meg egymást hasonló nagyságban, hogy aztán gépek izzadságát itassák fel velük, miután az emberi testről lepusztultak. Nadrágok, rojtos ingek, félabroszok, felsorolhatatlan műfajok, a fehérenemű birodalom exkurtizánjai, hajdan harsány helyek takarói, örömszemlélők és nyomorúságok krónikásai most készülnek új pályára, fertőtlenített kivitelben, kgrammonként kilencventől kettő tizig, mint az árjegyzék mondja, ha még érvényes. A leghátsó ablak fölött szabadon elővezetve egy kéve orozva betört napsugár, párhuzamosaival, feltárja a gomolygó port, sápadt üdvözlét hoz kintről, az egészség világából, amelynek szent forrásait visszavetik a pince gátjai. Elöl iroda. Innét a főnöknő napjában kétszer biztonságos ütemben végigmegy. Ősz, nyulánk, előkelőarcu, csendben rendelkezik, mint valami permanens temetésrendező. Alázatkoros fogadja: Kezét csókolom. A főnöknő nem felel. Nem gögből, csak szokásból és a magyarázat szolgálatában. Minden mozdulása öntudatlanul domborítja ki a köztük levő viszonyt. Nincs harag, megvetés, csak éppen rend. Egy darabja ez az örök rendnek. A mozgás álomszerű, sulytalan. Beszéd nincs. Nem tilos, de nincs. Lassan, idővel kialakult a néma tempó, mert a beszéd ebben a levegőben külön munka.

Az asszonyok, mind valami Jánosné vagy Andrásné, negyven év körüliek és redőikből kimult a tiltakozás emléke is. Mind évek óta dolgozik ezen a helyen, ingatag zsámolyokon, a kifogyhatatlan rongyhalmok előtt. Szizifusz nyála csorogna, ha látná. Fejükben futnak, buknak, foszognak gondok, gondolatok, de egy mindig akadó keresgélés megszakítja az induló gyászkostrást. Nem erőlködnek, hogy végiggondolják. Jobb. És így tűnik, simul ki százezer pasztikája ennek a biztosító gyógyszernek, hogy legyen belőle kocsonyás butaság és minden csira hulljon, bomoljon, mint a rongy, a kenyéradó gyűrött rongy.

Ebben az évek, tíz évek cenzurázta új párkavilágban a nagy szenzációk behatolásának is új, külön egysége van. A csoport hosszan és maga szándéka ellenére veszi észre a nevezetes eseményt, nem akar felébredni, akár az alvó, aki inkább megálmodja az ébresztő zajt, semmint eszméljen az élő életre.

De az esemény! Sesztákné leállt. Mire ez a tény mind a hét asszonyba behatol, már Sesztákné egy fél órája áll. Térdén kiterítve három kisebbméretű, lila, fehér és kék vászondarab. Hajdan épp úgy lehetett abrosz, mint ing. Miért oly csodálatos ez és kivált Sesztákné előtt, aki tán a legrégebbi motozó halott itt lent, Isten nyugosztalja, amelynyiben van vagy volt mit valaha.

Ej de hát volt! Születésünkkor mindannyian sirtünk s ha több jel nincs is rá, azóta, de ez magában bőven elég jel arra, hogy az ember

bölcs és a természetrajzkönyv nem hazudik. Aztán egyszerre mozgás támad és a diagnózis egyöntetű: Sesztákné megbolondult. Holott csak annyi az egész, hogy a három rongydarabot eldugja, le mélyen, egyet egész a hasáig, egyet a mellére, egyet pedig az arcához szorít és térdeire könyökölve mereng. Hát a nevezetesebb momentumok ebben ezek:

Természetesen az ő ura is ivott, nem ez az említésre méltó. Hanem amiért Sesztákné belátta, hogy az urának innia kell. Belátta abból, ahogyan csinálta, egy pillanat alatt egy egész életre. Oly mély, szinte vallásos ritussal kezdődött, ahogy nézte, ahogy fölé hajolt, torkán lehuzta hunyt szemmel, ahogy belefürdött egész testsúlyával a csepp pohárba és úgy emelte fel fölüle fejét halálos üdületben, mint aki most már tudja miért él és immár mindent megért.

A gyerekek első megmozdulásától kezdve átkot evett. Keserű moslékokat epéjéből s a duzzadt hasát úgy nézték, akár a mérgezgázbalont. Mindenki. Hemzsegett a bábaasszonycimektől. Még a főnöknő is hajlandónak mutatkozott segíteni rajta. Egy teremtett lélek nem adott bátorságot, mindenünnen csak úgy záporozott a haláltanács. Mindenki segíteni akart, mert hát halálról volt szó.

Sesztákné nem volt tul vallásos, mégis elment a tisztelendőhöz, hogy vágyaihoz támaszt kapjon. A tisztelendőnél meghallotta, hogy ez Isten akarata. Sesztákné bólintott. Tudta előre, mégis hallani akarta. De a tisztelendő beszélt aztán, s mikor odaért, hogy az fogja ruházni, aki a mezők liliomát és rávágta: Az! Az! Majd beült a templom kápolnájába s bámulta tanácsért a fájdalmas Szűzanyát, a csemetével a karján. A Szűzanya mosolygott. Sesztákné keresztet vetett. A régi mozdulat és homály elmúlt, édességes ködfoltokat zsiabasztott agyára. Álmatag feledés süllyesztette el a tisztelendőt s egyedül maradtak ketten, ő és az anya. A kápolna kicsi volt s mintha mégjobban összehúzódott volna, amint a zsiBADÁS fokozódott. Ő is mosolyogni kezdett. A Szűzanya keze a gyermek Jézus mellére simult s ő úgy érezte, hogy az ő kezük most egy és ugyanaz. A mécs pirosan pislogott, mint a kisirt szem és Sesztákné kipergetett egy ritka könnyláncot, amelynek kezdete kétezer év redőibe hullt végtelen körforgásban az anyától hozzá és vissza. Aztán térdet hajtott és bólintott.

Mikor a szülés már közeledett, egy különleges fitymáló hálóborult fölé, amelynek nem volt se eleje, se vége. Ennek állomásai néha csodálkozó pillantásokból állottak csupán, amelyek sehogyan sem tudták megérteni az ilyen foku rövidlátást. Olykor a nemzetközi életellenes szövetség prémekebeburkolt asszonyai, szinte a szemükön köptek ki ezen felelőtlen könnyelműségen, míg az asszonyok az üzemben csak elfolyón bámulták, amely hajdan élőkörükben sajnálathoz hasonlított. A főnöknő napi két sétája is egy perccel tovább tartott, kalkulativ arca komor élénkséggel észleletet árult el, nyomban leolvashatták róla, hogy ez a tény nem szolgálhat még időleges emelés alapjául sem. S aztán ráadásul ott voltak ők ketten: Seszták és a pohár úgy összeforrva, mint ahogyan ő és a gyerek. Így született meg.

A gyermek szép szőke és egészen fehér volt mindjárt születésekor. Kis lány. Mária névre keresztelték. Sesztákné a ceremónia után beosont a kis kápolnába, kitakarta a csecsemőt és felnyujtotta a Szűznek.

A szent Szüz mosolygott.

Az üzemben a kis jószágot egy rongyhalomra fektette és táplálta. A csecsemő miákolt, nem is keveset s a főnöknő kényelmetlenül korzózott a koncerttől. De nem szólt csak hat hónap után, miután elválasztották. Akkor sem parancs formájában, csak így: Most talán már a gyermeket valakinél hagyhatná.

A gondozáson felül volt még egy feladata. Elhajtani a rontások szunyogmiriádjait, amelyek nyüzsögvé tornyosultak a gyermek feje fölé és ostromolták pórusait, hogy lassan észrevétlen elmérgezzék a földről. Ez a szünni nem akaró tehernyilvánítás, ami szomszéd, főnöknő, Seszták és a pohár frigyzavarása nyomán másodpercenként új életet szivott, szakadozottá tették omló szeretetét, amellyel pedig, voltak órák, hogy úgy betakaródzott, mintha valami langyos tejfolyó vinné a végtelemben. Az acsarkodó gyerekhad az udvaron, a jutalomhiánytól levékonnyodott szomszédápolás, bűnoltó tekintetek, közöny, szeretetlenség, mert amikor Sesztákné megjött, a gyermek már aludt. S lassan, ahogy ereje fogyott és lefeküdni vágyott, minden szabad percben már csak és csakis teher volt, immár neki is. Az üzemben elfolyón keresztül ment rajta a gondolat, hogy lassan ez a sok észrevétlen ármány elfordítja majd a gyerek fejét az egész földről, ahol minden világrajövetel csak bűn és semmi más. Hogy lassan beleeszi magát a keserüségek lemoshatatlanul, akár csak a hulló, szálló por az ő bőrébe, és nem fog szeretni senkit, semmit, őt se. Ilyenkor este megsimogatta alvó fejét ájtatosan, gyógyítón, de aztán elhagyta, mert a tenyerének elfogyott az ize. És elfogyott lassan minden a gyerek körül végkép, ő maga is.

Két és fél éves volt azon az estén. Minden tárgy emléke úgy nyomódott agyába, mint az ércmatrica. A gyerek a sarokban összekucorodva fájlalta hasát, a szoba sarkában a batyuba kötött mosnivaló s az asztalnál ők ketten: Seszták és a pohár. Csend. A gyermek ránézett. Távozó ígéret ült homlokán. Sesztákné levetkőztette és az ágya mellé ült. A száját figyelte, amely halkán, éretten mozgott. Mintha kritizált volna. Apró pillás szemében mély fáradtság szunnyadt s a kis átlát-szóság sóhajos és bölcs volt. Sesztákné föléhajolt és suttogott. Ezt: Ne indulj szívesen. Ekkor valami nyikorgott. A szekrény, amelyet Seszták kinyitott. Benyult a szekrénybe és három kis inget vett ki, összehajtott, becsomagolta és indulni akart. Sesztákné rámeredt: Te spekulálsz!

A kislány ajka még egyszer megmozgott s mint aki demonstrálni akarja mennyire igaza van, a következő pillanatban halott volt.

Midő n a temetésről visszajött a szobát mesterségesen felforgatta. Az asztalt négy lábával égne, a székeket támlával lapjára. Így utazik szegény ember idegen vidékre. Estefelé rendbehozta a lakást Sesztáknak. Majd megvárta, míg minden a maga rendes ütemébe belejön, letelepszik az asztal mellé a gyógyító elixirrel s aztán magukra hagyta a szerelmeseket, amint illik, hogy ott a petróleumfény alatt egymásrataláljanak, ő és a pohár.

Kint fujt a szél és ez jó volt. Sesztákné felkapaszkodott a lépcsőn a kápolnában, az irgalmas Szüzanya szobrához. Megbeszélni valója volt vele. A Szüzanya mosolygott. Sesztákné kifordult és végigjárta a templom összes benyilóit. Nem! Vissza, mégis ez volt! Lassan, nehe-

zen ismert rá. Ugy indult ide, azt várta, hogy a Szűzanya karjáról levált légyen a csecsemő. De ott volt! S nekik nem volt többé közük egymáshoz. Csendesen, a megcsalt ember döbbenetével kifordult. Hó hullott. Apró fehér buckák itt-ott meg amott, mintha a futó fehér lélek látomása imbolygott volna fel. Talán ott fenn, hosszú fehér inget adnak majd rá, megfésülik és mindenki megsimogatja, aki csak vele találkozik. Talán ott majd szeretik.

Kóborolt. A szél megcsavarta a havat csigavonalban és cserzett, csapdosott, amit ért. De ez jól volt. Egy lélek nem járt az uccán kívül. Megállt és kibontotta mellét, a tüzet oltani. Isten! Isten! Seszták, pohár, por, rongy, templom, halott! Ó, hogy a jég, a fagy, a tűz pusztítsa el ezt a tökbuta szennyes földet, Sesztákot, a poharát és minden anyát, banyát, szűzanyát! A fáradhatatlan rontó szemük pillantását, a szamar szapora lábukközét, a méltóságteljes ringó főnökríbancot! Mert mind, mind, mind, együtt, szövetkezve ölték meg őt!

Erre gondolt.

A főnöknő a gyanus csendre, majd a mozgásra megjelenik: — No, mi van Sesztákné?

Sesztákné felemelkedik: — Elmegyek.

— Azt megteheti, de a rongyot azt hagyja itt.

— Három inget viszek el.

— Megzavarodott?

— Nem.

— Az üzemből kivinni semmit nem lehet.

— Ez az enyém.

— Nem azon a három rongyon mulik Sesztákné, nehogy azt gondolja, de a fegyelmet megbontani nem engedem.

— Ez a három ing az enyém.

Sesztákné indul. A főnöknő bizonytalan mozdulatai tanácstalanságra vallanak. Sesztákné már a feljáromnál áll, amikor megfordul, miközben az ingeket meglöbögatja: — Ez az enyém. Mert ez a három ing, az én gyermekemé volt.

FALUDY GYÖRGY VERSEIBOL

SZICILIAI LÁTOMÁS

*Mit vallhatok neked ma, gyenge lélek
a fürdőről, melyet nevezni félek?
Viola még a bánat fátyla rajtam,
s lüktet az ajkam.*

*A parton, hol pirult a szirt az esttel,
egy pásztor állt, mezitlen, ifjú testtel,
mely oly keményen domborult az égen,
mint az aranyérem.*

*Hátán s csipője két konok karéján
megtört a nap, mint lány datolya héjján,*